

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2019, 8 (4): 2544/2563

Göç Türküleri: Yunanistan Mübadilleri Örneği

Songs of Immigration: A Sample of Greece Migrants

Mehmet SÖYLEMEZ

**Dr. Öğretim Üyesi, Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet
Konservatuvarı, Temel Bilimler Bölümü**

**Assistant Professor, Gaziantep University, State Conservatory of Turkish
Music**

msoylemez@gantep.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-4117-8257>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 05.04.2019
Kabul Tarihi / Accepted : 27.10.2019
Yayın Tarihi / Published : 04.11.2019
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November-December

Atıf/Cite as: SÖYLEMEZ, M. (2019). Göç Türküleri: Yunanistan Mübadilleri Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (4), 2545-2563. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/issue/49747/550100>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012- Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Göç Türküleri: Yunanistan Mübadilleri Örneği

Öz

1923 yılında Türkiye ve Yunanistan arasındaki Mübadele Antlaşmasına kadar Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaşamış olan Hıristiyan Ortodokslar hayatlarının pek çok alanında Türkçe kullanmışlardır. Kullanmış oldukları Türkçeyi sadece komşuları ile iletişim için değil aynı zamanda çeşitli geleneksel tören ve özel günlerde de (dini ritüeller, evlilik törenleri, ninniler, vb.) kullanmaları Ortodokslar arasında zengin bir Türkçe sözlü geleneğin doğmasını sağlamıştır. Zorunlu göçleri sırasında maddi anlamda yanlarında çok fazla bir şey götürme sansı olmayan mübadiller, kültür ve kimliklerini yeni yaşayacakları yerlere taşımışlardır. Yeni topraklara uyum noktasında yaşadıkları sorunlar, onların şarkı ve türkülerine de yansımıştır. Belleklerin de getirdikleri türkülerin yanında yeni vatanlarındaki sorunlar ve eski vatanlarına duydukları hasreti içeren yeni türküler söylemeye başlamışlardır. Ağıt şeklinde olan bu eserler göç sorunları, özlem ve hayıflanma gibi duyguları içeriyordu. Bu bağlamda çalışma içerisinde özel arşivlerde ve alan çalışmalarında kayıt edilmiş olan "Mübadele Türküleri" veya "Mübadele Ağıtları" adı verilen türküler ele alınmıştır. Yunanistan'daki mübadil köylerinde ve özel arşivlerde karşılaşılan bu eserler, notaya alınırken, mübadelenin Yunan tarafındaki etkilerinin sözlü kültür ve müzik kültürü üzerindeki etkilerinin anlaşılması, bu türküler üzerinden değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Müzik, Halk Müziği, Türkü, Göç

Songs of Immigration: A Sample of Greece Migrants

Abstract

Until the Population Exchange Agreement between Turkey and Greece in 1923, the Christian Orthodox people who lived in different regions of Anatolia spoke Turkish in many areas of their lives. They used the Turkish language not only to communicate with their neighbors, but also in their traditional ceremonies and special occasions (such as religious rituals, marriage ceremonies, lullabies), which had led to the rise of a very rich Turkish oral tradition among the Orthodox. The migrants who had no chance to take many things with them during their forced immigration process took their cultures and identities to their new country. The problems that they faced in adapting to the new lands were reflected in their songs and ballads. In addition to the folk songs brought by their memory, they started to sing new songs about the problems in their new homeland and their longing for their former homeland. These works which were in the form of requiems included immigration problems and emotions such as longing and wailing. In this context, the study discusses ballads called "Exchange Ballads" or "Exchange Requiems", which were recorded in private archives and field studies. While composing these works which were encountered in exchange villages in Greece and in private archives, the comprehension of the Greek effects of the exchange on verbal culture and music culture was evaluated on the basis of these ballads.

Keywords: Greece, Music, Folk Music, Ballad, Immigration

Giriş

“Mc Gregor’a göre kültür, bir ürün değil bir süreçtir. Devam eden bir eylemdir. Onunla, belirli insanlar, belirli zamanlarda yaşamlarının anlamını kavramaya ve yaşamlarını bir düzene sokmaya çalışırlar” (Kaplan, 2013, s. 22). Göç, kültür ve kültüre bağlı kavramları etkileyen önemli faktörlerden birisidir.

Bruno Nettl’a göre göçün kültürel anlamda etkileri olurken müzikte de bazı sonuçlar doğuracaktır. Eski formların fonksiyonları değişirken yeni mekânlarda korunması; karma, melez ve bağdaştırıcı müzik şekillerinin gelişimi, etnik, ulusal ve kimliklerin değişimi ve daha fazlası” (Nettl, 2005, s. 335-336).

Göç edilen yerlerden getirilen kültürel unsurlar ve yerleşilen topraklardaki kültür unsurları bir araya gelerek artık farklı bir kültür olgusu oluşturur. Yerleşilen topraklara uyum sağlama aşaması genellikle o bölgenin geleneklerini öğrenmekle başlar. Kültürel olarak bu tip bir uyumun sağlanması ise yıllar sürebilen, Mc Gregor’un belirtmiş olduğu gibi bir “süreç” tir. Bu öğrenme sürecinin başlaması için de önemli etkenlerden bir tanesi dildir.

Hiç birimiz, sanki daha önceki tarihimizi, tümüyle terk edip öyle kolayca başka birini seçebilirmişiz gibi farklı bir dil seçemeyiz. Daha önceki bilgi, dil ve kimlik anlayışımızı bize özgü mirasımızı, öykümüzden öyle silip atamayız, üzerini karalayamayız. Miras olarak devraldığımız şeyler kültür, tarih, dil, gelenek, kimlik duygusu imha edilemez ama parçalanır sorgulamaya açılır, yeniden yazılır ve yeni bir yöne sokulur. Dilimizin ve kimliklerimizin unsurları ve ilişkileri, ne yeni ve daha eleştirel bir uyumlu bütünde yeniden bir araya getirilebilir, ne de terk edilip reddedilebilir” (Chambers, 2014, s. 43).

1923 yılında başlayıp yaklaşık dört yıl süren Türkiye ve Yunanistan arasındaki nüfus değişimi maddi anlamda belli bir süre ile ifade edilse de mübadelenin siyasi ve kültürel etkileri Türkiye’de ve Yunanistan’daki tarafları tarafından bugün dahi hissedilmektedir. Bu zorunlu göç halini yani mübadeleyi ve toplumlar üzerindeki yansımalarını okumanın bir diğer yolu da sözlü kültür öğeleridir.

Herhangi bir olay veya yerle ilgili olarak tarihî bilgiye yalnızca resmî tarih yazıcıları tarafından tutulan kayıtlar vasıtasıyla ulaşılmaz. Söz konusu odaklarca tutulan kayıtlar farklı nedenlerden dolayı yanlı olabilir, eksik olabilir veya olayların bütün cephelerini ortaya koyabilecek nitelikte olmayabilir. Bu noktada bir olay veya yerle ilgili kapsamlı tarihî bilgiye ulaşabilmek için resmî tarih yazıcılığının kural ve yöntemlerinin yanı sıra edebiyat malzemelerinden ve genel olarak o bölgeye ait sözlü kültür ürünlerinden de faydalanılabilir. (Fidan, 2011, s. 146)

Mübadele ile ilgili yapılmış olan çalışmalar genelde mübadelenin tarihi tarafını incelerken mübadelenin sözlü kültüre ve müzik kültürüne etkilerini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, mübadelenin Yunanistan tarafında ki etkileri ve bunun sözlü kültür geleneği ile müzik geleneği üzerindeki etkilerinin neler olduğu sözlü kültür geleneği üzerinden değerlendirilecektir. Hâlihazırda mübadillerin ve onların çocuk veya torunlarının hafızalarında mübadelenin müzikal anlamda nasıl ifade edildiği ise mübadeleyi anlatan türküler üzerinden tespit edilecektir. Alan çalışması ve arşiv taramasına dayalı bu çalışmada Türkçe konuşan mübadiller ile yapılan görüşmeler ile arşiv kayıtları temel alınmıştır. Bu bağlamda mübadeleyi konu alan dört tane türkü tespit edilmiş ve notaya alınmıştır. Melodik ve müzikal anlamda birbirinden farklılıklar gösteren bu eserler, ritmik farklılıkları, eserlerin ezgi yapıları, icra farklılıkları, icra mekânları, icrayı yapan kişilerin farklılıkları ve türkülerde kullanılan Türkçe incelenmiştir. Böylece Anadolu’nun farklı yerlerinden gelen mübadilleri yaşadıkları ortak bir sorun olan mübadelenin müzik üzerinden nasıl olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Mübadele Nedir?

Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleşen anlaşma gereğince “Yunanistan’dan 350.000 Müslüman, Türkiye’den 1.200.000 Rum Ortodoks göç etti” (Balta & Alpan, 2016, s. 15). Genel olarak Türk tarafında mübadele

ifade edilen bu olay Yunan tarafında¹ ise “andayi” olarak ifade edilmiştir. (Tevfik, 2014, s. 43).

Arapça bir kelime olan “sözlükte “bir şeyin diğeriyle değiştirilmesi” anlamındaki mübâdele kelimesi Osmanlılar’da kavram olarak çeşitli mânalara gelir. XIX. yüzyılda ekonomide kullanılan kavramların Türkçeye ve diğer Doğu dillerine çevrilmesini, yani mal değişimi ve değer değişimini ifade ettiği gibi özellikle Osmanlı ve Avrupalı güçler arasında yapılan Karlofça ve Pasarofça gibi antlaşmalardan sonra görüldüğü üzere daha düzenli ve resmî durumlarda gerçekleştirilen, savaş esirlerinin ve Osmanlı Devleti ile diğer ülkeler arasındaki elçilerin karşılıklı değişimi için de kullanılır (Ortaylı, 2006, s. 424-425).

Bu duruma tâbî olan insanlar için ise mübadil kelimesi kullanılmaktadır. TDK² (Türk Dil Kurumu Resmi Sayfası, 2019) Sözlüğünde bu kelimenin anlamı olarak “Başkasının yerine getirilmiş, mübadele edilmiş” anlamları karşımıza çıkmaktadır. Alan araştırmaları sırasında görüşülen Türkçe konuşan Karadeniz ve İç Anadolu Rumlarının hemen hepsi kendilerini muhacir “μουχατζηρ” olarak tanımlarken atalarının yaşadıkları zorunlu göç olayını mübadele kelimesi ile tanımlamışlardır. Zaten bütün sorunlarını dile getirirken de sürekli bu kelimeyi kullanmışlardır. Yanya’nın Neokeiseria köyünde görüşülen Kayseri Karacaören kökenli Sipuru Lazaru (d.1950) “Bizim muhacirler çok çekmişler. Yalın ayak dolaşmışlar bir ekmek için, muhacirlik Yunan’da çok zor imiş” tarzında ifadeleriyle bu kelimenin

¹ Alan araştırmalarında görüşülen Neokeseria köyünde Anastasia Tolia ve Lazaru Sipuru, bu durumu mübadele ve muhacirlik olarak tanımlamışlardır. Bunun yanında gidilen Kozani ilçesi Vathilakos ve Petrana köylerinde, Yaniçça Pella’da veya Atina’da görüşülen Anadolu’dan göç eden Türkçe konuşan Rumlar bu durumu “Muhacirlik” veya “mübadele” olarak tanımlamışlardır. Bu konuyu anlatmış olan şiirler Evangalia Balta ve AYTEK SONER ALPAN tarafından hazırlanmış olan “Muhacirname” kitabında ele alınmıştır. Buradaki şiirlerde insanlar kendilerini genelde muhacir olarak tanımlamışlardır. (s.34, 46, 50, 54, 58, 63, 66, 74, 78, 82, 86, 90, 94, 98, 102, 106, 110, 126, 130,) Sadece bir şiirde Yunanca olan “Antallagi” kelimesi kullanılmıştır. (s.38) Niğde- Yeşilburç’da yaşayan mübadiller gelmiş oldukları bölgelerin Yunancasını kullanarak çeşitli türküler yakmışlardır. Bu Yunanca şiirlerden birisinin adı “Andalayi” (ανταλλαγή)¹ yani mübadeledir. (Kuzucu, 2015, s. 126)

² Türk Dil Kurumu

neredeys e Anadolu'dan gelen her Rum tarafından kendilerini ifade etmek için kullanıldığını dile getirmiştir.

Yunanistan'a olan göç süreci yaklaşık dört yıl boyunca devam etmiştir. "Mübadele 1923'den 1927'e dek sürdü. Giden Rumların yüzde sekseni Anadolu'dan yüzde yirmisi ise Trakya'dandı" (İbar, 2011, s. 91). Göç daha başlangıcında büyük sorunlarla başlamıştır. İç Anadolu'dan giden Rumlar büyük çoğunlukla Mersin'e geliyorlar oradan da çeşitli işlemlere tabi tutulduktan sonra gemilerle gidecekleri yerlere götürülüyorlardı. Görüşülen mübadiller "gemilerde pek çok insanın öldüğü ve ölümlerin hastalık yayma endişesi ile denize atıldığını söylemişlerdir" (Anastasia Antonio, Sipuru Lazaru). Sorunlu bir şekilde başlamış olan mübadele sonrasında gidilen yerlerde de yeni sorunları peşi sıra getirmiştir. "1923 Nüfus Mübadele'siyle Yunanistan'a göç eden Rumların da adaptasyon sürecinde kültürel farklılıklarının yerli halkın ortak değerleriyle çatışma unsuru haline geldiği, mübadil, toplum ve millî ideoloji üçgeninde bazı tezatlıklar ve anlaşmazlıklar yaşandığı görülmektedir. Dil ve kültür ekseninde gelişen entegrasyon politikaları içerisinde, Anadolu olmanın getirdiği uyum sorunları bir yana, toplumsal baskıyı hisseden topluluğun özellikle ana dili Türkçe olan Rumlar olduğu anlaşılmaktadır" (Doğan & Karahasanoğlu, 2017, s. 123). Göç eden Anadolu Ortodokslarının ekonomik sorunlardan sonraki en büyük problemleri yerli halk ve Yunan devlet görevlileri ile olan dil sorunuydu. Okullarda eğitim için "Muhafazakârlar, eski Yunanca (katharevousa) ile pek çok benzerliği olan, inşa edilmiş, saflaştırılmış bir Yunan dili biçimini savunurken, liberaller, her eğitim düzeyinde bir ifade aracı olarak yerel, modern bir dil (demotiki) önerdiler" (Faas, 2011, s. 164). Bu iki dil'in Türkçe ile olan farklılığı sorunlara yol açmıştır. Yanya'da yaşayan Kayseri Karacaören kökenli ikinci kuşak mübadil olan Anastasya Tolia (d.1941) ve Merzifon kökenli Yorgo Papayorgio (d.1928) "Daskaller, hocalar (öğretmenler) okullarda bize kızıyorlardı, ellerimize vuruyorlardı. Türkçe konuşmayalım diye ben nasıl konuşmuyayım dedem, nenem, anam hiç Rumca bilmiyor, babam da az biliyordu ben nasıl konuşmayım" şeklinde serzenişte bulunarak Türkçenin günlük hayatlarının bir parçası olduğunu anlaşılır bir Türkçe ile ifade etmiştir. Kozani Vathilakos ve Gümölcine (Komotini) Askities köylerinde ise Pontuslular ve Kapadokyalılar aynı köylere yerleştirilmiştir. Hem resmî Yunancanın bilinmeyişi hem de diller arasındaki diyalektik farklılıklarından dolayı gelen birinci ve ikinci kuşak mübadiller tarafından Türkçe'nin aktif bir şekilde kullanıldığı alan araştırmaları sırasında tespit edilmiştir.

Türkçe konuşulan köylerde Türkçe konuşulmanın yanında, Türkçe şiirler, türküler, şarkılar halk hikâyeleri³, bilmeceler, atasözleri, lakaplar, yemek isimleri (Örneğin Neakeseria'da yaşlı kadınlar kaşık dökmesi, mantı, kete gibi yemek isimlerini vermişlerdir. Askities'de Katina Farasapoluo tarafından yuvalama ve tatlı kete adını verdiği kurabiye yapılmıştır) yer

³ Faruk Çolak'ın Karamanlıca Halk Hikâyeleri adlı kitabında Karamanlıca olarak yazılmış Âşık Garip, Şah İsmail, Köroğlu ve Tayyazâde adlı halk hikâyeleri yer almaktadır. (Çolak, 2015)

Göç Türküleri: Yunanistan Mübadilleri Örneği (Songs Of Immigration: Greece Migrants Sample)

isimleri, dualar, fıkralar, nesnelerin isimleri ve doğum-ölüm gibi ritüelleri⁴ gibi çok geniş bir Türkçe kullanımı hala devam etmektedir.

Resim 1. Amerikan Ulusal Arşivi, Anadolu Hristiyan mülteciler taşınırken (Morris., 2019)

Kapadokya Mübadillerinin Müziği

Anadolu'dan gelmiş olan mübadillerin yanlarında getirebildikleri kültür değerlerinden bir de müzik olmuştur. Türkçe konuşan Rumların müziği üzerinde Türkiye'de ilk duran kişilerden bir tanesi Mahmut R. Kösemihal'dir⁵. 1937 yılında yayımlanan Balkanlarda Musiki İlerleyişi adlı kitabında, Yunanistan'da Türkçe konuşan Rumların musiki derlemeleri hakkında bilgiler vermiş ve çeşitli notları aktarmıştır. Bunun yanında Osmanlı döneminde yazılmış olan Stavros Stavridis'in Anatol Türküleri Mecmuasında var olan yüz yirmi altı (Balta & Çokona, 2017) Türkçe sözlü eser ayrıntılı ve daha açık bir hale getirmektedir. Evangelia Balta ve Ari Çokona tarafından çalışılmış olan bu mecmuada bulunan türkülerin büyük çoğunluğuna benzer türküler hala Türkiye'de bilinmekte ve söylenmektedir. Bu durumda bize aslında var olan müzikal hafızanın kolektif bir üretim olduğunu göstermektedir. "Mübadele yılına dek Anadolu'da birlikte yaşayan Türk ve Rum halklarının aynı kültürel ortamları paylaşmalarının sonucu olarak, sevinç ve acılarında ortak ezgiler

⁴ Saim Örnek "Karamanlı Mübadil Halk Kültürü Bağlamında Neokesaria Köyünde Geçiş Törenleri" 2015 YL Tezi

⁵ Türk müzikisi eğitimcisi, araştırmacı, tarihçi ve yazar. 1940'lı yıllarda soyadını Gazimihal olarak değiştirmiştir. (Duygulu, 1996, s. 477)

kullanmaları onların ortak kültürel değerleri paylaşmalarının kaçınılmaz sonucu olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda “Anadolu’dan göç etmiş Yunanlıların müziğinde Türk halk müziğinin etkilerini görmemek olanaksızdır” (Taraç, 2007, s. 128).

Anadolu’dan taşınan sözlü müzik geleneği Yunanistan’da da devam etmiştir. Yani Mikra Asyalılar’ da denilen Anadolu Rumları yine keder sevinç ve hüznlerini ifade ederken Türkçe kullanmaya devam etmişlerdir. Örneğin Neokeiseri’ da yaşayan Kayseri kökenli mübadillerin atalarını koruyup kollayan onları çete baskınları veya eşkıyalar karşısında savunmuş olan kişilere yakılmış olan türküler tespit edilmiştir. Anastasia Papazoglou (d.1964) tarafından verilen bilgiye göre Kayseri’nin Musahacılı köyünden olduğu söylenen Abdullah isimli kişi için yakılmış olan “Abdullah Ağıtı” türküsü bu tip örneklerden birisidir. İkinci örnek ise insanları korumanın yanında göç kararı çıktıktan sonra, mübadiller köylerinden ayrılırken başlarına bir şey gelmesin diye Mersin limanına kadar onlara refakat edip gözetken İsmail isimli kişi için yakılmış olan “İzmail Ağa”⁶ türküsü bu türküle örnek olarak kabul edilebilir. Bu iki insanın hikâyeleri köyün yaşlıları tarafından hâlâ bilinmekte ve anlatılmaktadır. Yaptıkları kahramanlıklar hayat şekilleri hatta yaşadıkları bazı hastalıklar gibi bu insanların hayatlarına dair çok az da olsa bilgi içeren sözlere de türkülerde tespit edilmiştir. Türkçe sözlü müzik sadece beşeri musikide değil aynı zamanda dini musikide de kullanılmıştır. “Oğlum”⁷ isimli Hazreti Meryem’in ağzından Hazreti İsa’ya yakılmış olan mersiye türünde eserlerin varlığı var olan Türkçe hafızanın dini hayattaki yerini göstermesi açısından önemlidir.

Kurmuş oldukları dernekler ve bu derneklerin bağlı olduğu konfederasyonların düzenlemiş oldukları çeşitli etkinliklerde yan yana gelme şansı bulan Kapadokyalılar bu özel günlerde ata topraklarından gelen müzik ve dansları kullanmaktadırlar. Π.Ε.Κ.Σ. yani Πανελλήνια Ένωση Καππαδοκικών Σωματείων (Panhelenik Kapadokya Dernekleri Birliği) olarak adlandırılan “2008’de kurulan Panelinia Enosi Kappadokikon Sotation (Kapadokya Derneklerinin Yunan Kültürü Birliği) kültür derneği 52 tane Kapadokyalı Derneği bünyesinde toplamaktadır” (Bruneau, 2015, s. 306). Bu tip dernekler tarafından organize edilen “Gavoustima” (Γαβουστιμα- Kavuşturma) adı verilen Kapadokyalıların her yıl düzenlemiş oldukları özel festivaller bulunmaktadır. Bunun yanında Yunanistan’da yeni yılın arkasından hemen her dernek tarafından yapılan (“χοροσ και κοπη πιτας”) khoros ke kopi pitas (Yılbaşından sonra yapılan bir nevi kermes) adı verilen geceler düzenlenmektedir. Eğer bu geceleri düzenleyen Kapadokyalılar ise söylenen türkülerin hâlâ arasında Türkçe türküler

⁶ Kişisel Görüşme, Sipuru Lazaru, (d.1950) türkünün hikâyesini anlatmıştır. Kendi babasının İsmail Ağayı gördüğünü söylemiştir ve babası ile İsmail ağa arasında geçen bir anıyı aktarmıştır.

⁷ Bu eser Yunanistan Büyük Müzik Kütüphanesi’nin derleme çalışmalarında 1996 yılında Rodod ili, Kalithea Köyünde, Natalya İgili’den kayıt edilmiştir. Ağıt türündeki eserin ses kaydı olmakla birlikte notaya alınmamıştır. Yunanca adı ‘Μοιφολοι της μανασ του Χριστου’ Türkçe adı ise “Ah oğlum ah” (Ah oğlum ah/Gelin ağlayalım Hristos oğluma)

Göç Türküleri: Yunanistan Mübadilleri Örneği (Songs Of Immigration: Greece Migrants Sample)

bulunmaktadır.⁸ Bu gecelere de okunan türküler benzer olsalar da Yunanistan' da her bölgede hemen her köyde sözler veya müzik değişmektedir. Yani Anadolu'da olduğu gibi Yunanistan'da da çoğu türkünün varyantları⁹ mevcuttur. Mübadillerin aynı illerde yaşamış olsalar dahi farklı köylerden gelişleri bu değişimlerim başlıca sebeplerindendir. Bunun yanında dağıtılmış oldukları bölgelerde yıllarca birbirleri ile iletişimleri olmadan yaşamaları ve unutulmuş Türkçe sözlerin yerine dağarcıklarında kalan yeni Türkçe kelimeleri eklemeleri türkülerin varyantlarının ortaya çıkışında etkin unsurlardır. Örneğin Pella'da yaşayan ve Kapadokya Kemanesi adı verilen çalgıyı çalan Aleksandros Yordanidis, "Şen Olasın Ürgüp" türküsünü söylerken "al kanlar içinde kaldın" şeklindeki sözleri "Almanlar içinde kaldın" olarak söylemiştir. Sözlerin anlamları sorulduğunda bu kısım için sözleri hatırlamadığı için bu şekilde defterine kayıt ettiğini söylemiştir.

Resim 2. Nekeseria Köyü "Horos ke Kopi Pitas" 2019 yılı Kermes (Geleneksel kıyafetleri ile kaşıkla oyunu oynayan mübadil torunları olan çocuklar Mehmet Söylemez Arşivi)

⁸ Nekeseria köy derneğinin 16.02.2019 yılında yaptığı bu tip bir geceye katıldım. Harman yeri, Konyalı ve Çoban isimli türkülerle kaşık ve diğer yöresel oyunlar oynandı. Gecede köyün yaşlılarından Stavroula Karadoniou (d.1938) def eşliğinde türküler söylemiştir. Geriye kalan az sayıda oyun ve halk ezgisi köyün bağlı olduğu Yanya ve civarına ait ezgilerle oynanan oyunlar ve söylenmiş olan yerel ezgilerdir.

⁹Varyant "(Fr., variantt) Bir metnin, bir notanın vs. çeşitli yazma (veya basma) nüshaları arasındaki farklar. (Öztuna, 2006, s. 474)

"Halk bilgisi yaratımlarının bir başka özeliği ise "eş metinler" ve "benzer metinler" (varyant/versiyon) halinde bulunmalarıdır. Sözlü yazılı veya görsel olarak nakletme sırasında ki bu nakletme bir metnin yeniden yaratılmasıdır, belli oranda değiştirme olur. (Ekici, 2008, s. 16)

Mübadele Türküleri

Mübadele sonucunda geldikleri yeni yerlere uyum sorunu yaşayan göçmenler bu sıkıntılarını çeşitli yollarda dile getirmişlerdir. Yunanistan'da yayımladıkları gazete ve dergilerde¹⁰ bu sıkıntılar ile ilgili kayıtlara ulaşmak mümkündür. Yeni vatandaki sorunların ifade yollarından bir tanesi de müzik olmuştur. Yaşanılan sorunların ve özellikle göç sürecini ve bu sürecin sonuçlarını "Mübadele Türküleri"¹¹ denilen türküler ile ifade etmişler. Yaşanılan olayların neticesinde mübadeleyi anlatan ve Mübadele Türküleri adı verilen bu türküler mübadillerin dağarcığında bugün de var olmakla birlikte üçüncü ve dördüncü kuşak mübadiller tarafından bilinmemektedir. Birinci kuşak ve ikinci kuşak mübadillerin mübadelelerin başlangıcından, göç sürecine ve yerleştirilen yerlerde karşılaşılan sorunlara kadar mübadeleye ait ne sorun varsa bu türkülerde söylenmiştir. Mübadele türküleri, günümüzde Kapadokyalıların bulunduğu köyler arasında bilinse de sözler kısmen hatırlanmaktadır. Sadece bazı özel ve devlet arşivlerinde¹² birinci kuşak mübadillerden yapılmış olan kayıtlarda bulunmaktadır. Araştırmacı-yazar ve kendisi de Kapadokyalı olan Thanasis Papanikolu bu türküleri seksenli yılların başından itibaren yaşayan ilk kuşak mübadillerden kayıt etmiştir. Türkülerin tamamı araştırmacı yazar Thanasis Papanikolou'nun arşivinde bulunmaktadır. Bu türküler Niğde-Çarıklı kökenli ve Misti kökenli Rumlar tarafından okunmuştur. Karaman bölgesinden gelseler de bu bölgede yaşayan her Ortodoks toplum kendisini Karamanlı olarak tanımlamamaktadır. Arşivini açan ve bu kayıtları temin etmemizi sağlayan Thanasis Papanikolou "Bu iki köyde Türkçenin yanında, Kapadokya Rumcası konuşan insanların var olduğu söylemiştir" Çarıklı'da söylenen Kapadokya Rumcası¹³ (Karalidis, 2005, s. 148-158) halk şarkılarının var olduğu bir kitap da mevcuttur. Niğde'den göç eden Rumlarla Yunanistan'da yapılan ilk derleme çalışmaları sırasında derlemecilerle mektuplaşan Gazimihal şu notları düşmüştür.

Kapadokya taraflarından gelenleri (ki o havaliyi bu eski adı ile anıyorlar) dört bölüme ayırarak inceliyorlar: şarkılar o kadar çok, çalışanlar ise azlık olduğu için şimdiye kadar yalnız iki semt, yani Nevşehir ile Faraşa, ve ikinci derecede Niğde şarkıları aranmış. Baştan başa

¹⁰ Evangelia Balta ve Aytek Soner Alpan tarafından hazırlanmış olan "Muhacirname, Karamanlı Mühacirler için Şiirin Sedası" adlı çalışmada bu sıkıntıların dile getirildiği şiirlere yer verilmiştir. Bu çalışma içerisinde Anadolu'dan gelen Karamanlıların "Prosfigiki Foni/ Muhacir Sedası gazetesinden derlenen 25 adet şiiri" içermektedir. (Balta & Alpan, 2016, s. 15)

¹¹ Bu ifade Thanasis Papanikolu tarafından kullanılmıştır.

¹² Genellikle özel arşivler birinci kuşak mübadillerin çocukları veya torunları tarafından alınmış ses ve görüntü kayıtlardır. Thanasis Papanikolou, Aleksandır Yordanidis, Anastasya Papazoglu gibi isimler bu arşivlerin sahipleridir. Bunun dışında en önemli kurum, Atina'da bulunan Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'dir. (Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών)

¹³ Konstantinos Karalidis tarafından yazılmış olan 2005 yılında yayımlanmış olan "Τσαρικό Νιγδής Καππαδοκίας" (Çarıklı Niğde Kapadokya) kitabında Çarıklı köyünden gelen mübadillerden derlemiş olduğu on bir Kapadokya Rumcası ile söylenen türkünün sözlerine yer vermiştir.

Türkçe konuşur buldukları Kayseri Rumlarından hiçbir şey toplanmamış. Niğde'dekileri çok garip buluyorlar: bir iki kasabada gelen Ortodokslar Rumca da biliyor: bir iki kasabadan göçenler yalnız Türkçe konuşuyorlarmış; bir iki kasabada ise Rumca konuşulabiliyorsa da şarkıları Türkçe imiş: işte bu son tarza büsbütün şaşmışlar” (Kösemihal, 1937, s. 113).

Büyük bir çoğunluğunun Türkçe konuşmasına karşın Türkçe konuşmayanların bile Türkçe şarkı söylediği Niğdeli mübadillerin mübadelenin etkilerini anlattıkları türkülerinin neden Türkçe olduğunu anlatan önemli bilgilerden bir tanesi Kösemihal'in bu notudur.

Anadolu'da doğmuş olan kişilerden yapılmış kayıtlarda ki Türkçe çok yalın ve anlaşılabilir bir şekildedir. Türkülerin tamamı göçmen kadınlar¹⁴ tarafından söylenmiştir. Türkülerin hiç birisi bir çalgı eşliği ile okunmamıştır. Neakeseria ve Askites'deki alan araştırmalarında kadınların sadece vokal olarak türkülerini söyledikleri, nadir olarak def ve tepsi kullandıkları tespit edilmiştir. Türkülerde günlük dildeki Türkçe'nin türkülerde de aynı şekilde var olduğu görülmektedir. Notaya alınmış olan dört türkünün ikisi uzun hava formatında iken ikisi kırık hava formatındadır. “Değirmenin yolu eteği taşı” ve “Evlerimiz birer birer sayıldı” türkülerini sözleri itibarı ile birbirlerinin varyantları iken müzikal yapıları anlamında birbirlerinden farklıdır. “Haftadan haftaya gelir gazete” adlı türkünün aynı şekilde sözleri anlamında aynı fakat müzikal yapı anlamında farklı bir varyantı notaya alınmıştır. Eserler notaya alınırken karar sesleri La:440 olarak kabul edilmiş ve la üzerine göçürülerek notaya alınmıştır. Mehmet Söylemez tarafından notaya alınmış olan eserler, birinci kuşak mübadillerin torunları tarafından verilen bilgilere göre adına “muhabbet” veya “oturak” denilen toplu ortamların başlangıçlarında icra edilmiştir. Bu türküler, Anadolu'dan göç etmiş olan mübadillerin birbirlerinden bağımsız olarak ortak acılarını ifade etmek için kullanmış oldukları türkülerdir.

¹⁴ Türkçe sözlü türkü söyleme geleneği günümüzde de daha çok kadınlar tarafından yürütülmektedir. Dokuz ay süren Yunanistan'daki alan araştırmalarında erkeklerin birkaç istisna haricinde türkülerini bilmedikleri yada sadece birkaç tane oyun havasını bildikleri tespit edilmiştir.

DEĞİRMENİN YOLUN ETEĞİ TAŞLI

1

KAYNAK KİŞİ
Çarıklı Doğumlu Rum Makrina Karalidi

Kürdi Makamı

KAYIT TARİHİ
Ağustos 1979

Tempo: 80

DE ĞİR ME NİN YOLU E TE Ğİ DA ŞI GÜ NÜ MÜZ GE ÇİR SİN GA RA LI Ğİ Şİ

NE BUL GUR Ö ĞÜT TUM NE A ŞI ET TIM AÇ SUSUZ ÇÖL LER DE DÜ ŞÜN Ğİ DELİM

Ğİ DELİM GOM ŞU LAR HAY DİN Ğİ DELİM EV LE Rİ MİZ Bİ RER Bİ RER SA YIL DI

ŞU SE NE DE DIR Lİ Ğİ MİZ BO ZUL DU ŞU SE NE DE DIR Lİ Ğİ MİZ BO ZUL DU

DEĞİRMENİN YOLUN ETEĞİ TAŞI
GÜNÜMÜZ GEÇİRSİN GARALI ĞİŞİ
NE BULGUR ÖĞÜTTÜM NE AŞI ETTİM
AÇ SUSUZ ÇÖLLERDE DÜŞÜN GİDELİM
GİDELİM GOMŞULAR HAYDİN GİDELİM

BAHÇA BAHÇA GEZDİM NAR BULAMADIK
ÇİĞERİM YANDIDA KAR BULAMADIM
ERİSİN DAĞLARIN KARI ERİSİN
ERİSİN SELİ OVAYTI BURUDU

EVLERİMİZ BİREK BİREK SAYILDI
ŞU SENEDİR DİRLİĞİMİZ BOZULDU
BAHÇA BAHÇA GEZDİM NAR BULAMADIK
ÇİĞERİM YANDI DA GAR BULAMADIM
GİDELİM GOMŞULAR HAYDİN GİDELİM
AÇ SUSUZ ÇÖLLERDE DÜŞÜN GİDELİM

HER BİRİMİZ BİR DAĞIN BAŞINA ÇEKTİK
ÇOCUKLARIMIZLA ÇIKTIK GELDİK
KİMİ KİMSEMİZ YOK...
BİR ALLAHTAN BAŞKA KİMSEMİZ YOK OF
ÇOCUKLAR ANASINI YITİRDİ
GELİNLER EVLATLARINI YITİRDİ

Türkü Niğde-Çarıklı ilinde doğmuş olan, Makrina Karalidi tarafından icra edilmiştir. Türkünün kaydı Thanasis Papanikalou tarafından 1979 yılında yapılmıştır. Türküde "garalı" karalı ve "gomşular" komşular gibi kelimeler yerel ağız ve lehçe özelliklerinde söylenmiştir. Türkü Kürdi makamında söylenmiştir. Türk müziği sisteminde bu ses buselik perdesine (si) bir küçük mücennep bemolü alan sesin adıdır. Eserin usülü sengin semaîdir. Altı zamanlı ritmik kalıbın 3+3 dizilimi kullanılmıştır. Türkü sözleri itibarı ile daha çok göç ve göç sırasında yaşanmış olan olumsuzlukları ele almıştır. "Ne bulgur öğüttüm ne aşı / Aç susuz çöllere düşün gidelim" sözlerinden çok hızlı bir şekilde evlerinden ayrılan insanların yarım kalan hayatları ifade edilmiştir. "Evlerimiz birer birer sayıldı/ Bu senedir dirliğimiz bozuldu" sözleri ise mübadeleden önce insanların yaşadıkları hakkında bilgiler vermektedir.

"İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi"
"Journal of Human and Social Sciences Researches"
[itobiad]

ISSN: 2147-1185

EVLERİMİZ BİRER BİRER YAZILDI

KAYNAK KİŞİ
Çanklı Doğumlu Maria Karalidi

Hicaz Makamı

KAYIT TARİHİ
Ağustos 1987

EV LE RI MİZ BI RER RER
Bİ RER YA ZIL DI
BU ŞE NE DIR LI ĞI MİZ BO ZUL DU
ME ZE Rİ MİZ GUR BET EL DE GA ZIL DI
GA ZIN ME ZE Rİ MİZ BA Rİ BURD OL SUN
NE UN LAR Ö ĞÜT TÜK NE BUL GUR A ŞI
GA RA LI GÜN LE RE HAY DİN ĞI DE LİM ĞI DE
LİM FER MAN BÜ YÜK YER DEN HA TİN
E DE LİM YAL VA RİM KOM ŞU LAR DA KİM
SE CA Mİ OL MA SIN
HER MİL LET İ ÇİN DE NA MAZ KİL MA SIN

EVLERİMİZ BİRER BİRER YAZILDI
BU SENE DİRLİĞİMİZ BOZULDU
MEZERİMİZ GURBET ELDE GAZILDI
GAZIN MEZERİMİZ BARI BURD OLSUN

NE UNLAR ÖĞÜTTÜK NE BULGUR AŞI
GARALI GÜNLERE HAYDIN GİDELM
FERMAN BÜYÜK YERDEN HATIN EDELM
YALVARIM KOMŞULARDA KİMSE CAMI OLMASEN
HER MİLLET İÇİNDE NAMAZ KILMASEN

NE UNLAR ÖĞÜTTÜK NE BULGUR AŞI
GARALI GÜNLERE ÇEKİN GİDELM
AŞI SİN YOLLARA DÜŞÜN GİDELM
FERMAN BÜYÜK YERDEN HATIN EDELM

Türkü Niğde-Çanklı doğumlu Maria Karalidi tarafından tarafından icra edilmiştir. Türkünün kaydı Thanasis Papanikalou tarafından 1987 yılında yapılmıştır. Türkü hicaz makamında söylenmiştir. Serbest usülle söylenmiş olan türkü uzun hava olarak okunmuştur. Türkünün son heceleri puandork ile bitmiş ve icra edilirken genelde birbirlerinden farklı olarak uzamışlardır. Sözleri bakımından üsteki versiyonun benzeridir. Farklı olarak "Mezerimiz gurbet elde gazıldı/ Gazın mezerimiz burd' olsun" sözleri mevcuttur. Bu sözlerin yeni gelinen Yunanistan'da değişmesi muhtemel bir durumdur. Yunanistan'ı gurbet olarak tanımlamış ve mezarın burada olmasına karşın söylenmiş sözlerin mübadele sonrasında değişmesi olası bir ihtimaldir.

HAFTADAN HAFTAYA GELİR GAZETE

KAYNAK KIŞI
Mislî Doğumlu Rum Paraskevi Gusutidu
(1904-2003)
KAYIT TARİHİ
Ağustos 1982

Kürdi Makamı
Tempo: 60

HAF TA DAN HAF TA YA GE LİR GA ZE TE³ U RU MÜN MAL LA RI
ANAM ÇIK TI ME ZE TE EY ŞMDENSONRA VARIN GÖRÜN ZAH ME TE
A MAN AL LAH AL LAH A MANNE GÜN LER NE GÜN LER
A KIN A KIN GE Lİ YORDA A NAM SÜR GÜNLER EY

HAFTADAN HAFTAYA GELİR GAZETE
URUMUN MALLARI ÇIKTI MEZETE
ŞMDEN SONRA VARIN GÖRÜN ZAHMETE
AMAN ALLAH AMAN NE GÜNLER NE GÜNLER
AKIN AKIN GELİYORDU ANAM SÜR GÜNLER

EKLİSANIN KANDİLLERİNİ KİM YAKAR
KAMBANIN SESİ ANAM DAĞLARI YIKAR
ELMİZ ELMİZ BİZİM ELMİZ
OKUZ GİBİ DEĞİL SİLER ANAM BİZİ BİZİ

ENEYİM GİDEYİM GÖRÜNEYİM Mİ
ELLERİ GÖRÜP DE ANAM YERİNMEYİM Mİ
ALDĞIM ÇEVREYİ BURUNMEYİM Mİ
AĞAÇTA MEYVE GELDİ ANAM DAĞLARA

GARELER GYDİM AL BELLİ DEĞİL
DÜŞTÜM BİR ORMANA ANAM HAL BELLİ DEĞİL
ORMAN BELLİ DEĞİL YOL BELLİ DEĞİL
AMAN ALLAH AMAN NE GÜNLER NE GÜNLER

Türkü Misti doğmuş olan, Paraskevi Gusutidu tarafından icra edilmiştir. Kayıt Thanasis Papanikalou tarafından 1982 yılında yapılmıştır. Kürdi makamında söylenmiş olan türkü sengin semai usulündedir. Altı zamanlı ritmik kalıbın 3+3 dizilimi kullanılmıştır. Türküde Eklisa, ve Kambana gibi yöresel Rumca kelimeler kullanılmıştır. Eklisa-Kilise, (Εκκλησία) Kambana ise Çan (καμπάνες) demektir. Türkünün sözlerinden Yunanistan'da yazıldığı anlaşılmaktadır. Gazetelerden Türkiye ile ilgili ve mübadeleye tabii olanların taşınmazlarının akıbeti ile ilgili alınan bilgilerin mübadillerdeki etkilerini anlamak mümkündür. "Düştüm bir ormana hal belli değil" sözlerinden mübadelenin mübadillerin hayatlarında belirsizliklere yol açtığı ve bu belirsizliğin neden olduğu sorunlar görülmektedir. Aman Allah ve anam gibi tekrar eden sözlerin kullanılması Müslüman komşuları ile olan ilişkilerinin anlaşılması için önemlidir. Yunanca "Theos" (Θεός) kelimesi yerine Allah kelimesinin kullanılması bunu göstermektedir.

HAFTADAN HAFTAYA GELİR GAZETE

KAYNAK KİŞİ
Kiryakula Papanikalou

Kürdi Makam

KAYIT TARİHİ
Ağustos 1982

HAF TA DAN HAF TA YA GE LİR GA ZE
TE GE LİR GA ZE TE
GÜ ZEL EK LIS YA MIZ KAL MIŞ TÜRK LE RE
GÜ ZEL EK LIS YA MIZ KAL MIŞ TÜRK LE RE
EK LIS YA MI ZİN KAN DİL LE Rİ
KİM YA KAR KAM BA Nİ MI ZİN SE Sİ
DAĞ LA RI YI KAR KAM BA Nİ MI ZİN SE Sİ
DAĞ LA RI YI KAR VA PU RA BİN DİM DE
PA BU CUM GAY Dİ GÜ ZEL EK LIS YA MIZ
TÜRK LE RE KAL Dİ GÜ ZEL EK LIS YA MIZ
TÜRK LE RE KAL Dİ

HAFTADAN HAFTAYA GELİR GAZETE
GÜZEL EKLIŞYAMIZ KALMIŞ TÜRKLERE

EKLIŞYAMIZIN KANDİLLERİ KİM YAKAR
KAMBAÑMIZIN SESİ DAĞLARI YIKAR

VAPURA BİNDİM DE PABUCUM GAYDI
GÜZEL EKLIŞYAMIZ TÜRKLERE KALDI

Türkü Kiryakula Papanikalou, tarafından icra edilmiştir. Türkünün kaydı Thanasis Papanikalou tarafından 1982 yılında yapılmıştır. Türkü Kürdi makamında, serbest usullü olarak uzun hava formatında icra edilmiştir. Bu türkü içerisinde ilk defa Türk adı geçmiştir. Türkiyede bırakılan taşınmazlardan kiliselerin Türkiye’de bırakılmasından şikayet edilmiştir.

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad / 2147-1185]

Cilt/Volume: 8,

Sayı/Issue: 4,
2019

Sonuç

Çok çeşitli nedenlerle göç edebilen insanlar bazen 1923 nüfus mübadelesinde olduğu gibi kendi iradelerinin dışında devletlerin kararları ile de yer değiştirmektedirler. İster zorunlu olsun isterse rıza ile gerçekleşsin bu tip nüfus hareketleri bu durumu yaşayan toplumların belleklerinde uzun zamana yayılmış etkiler bırakmıştır. Kendi iradeleri dışında geldikleri yerlerde yine kendi iradeleri dışında yerleşmiş oldukları köy ve şehirlerde yaşamaya çalışan Rum mübadiller sosyo-kültürel olarak sorunlar yaşamışlardır. Kendilerine yabancı bu topraklarda yaşadıkları olumsuzlukları çeşitli yollarla ifade etmişlerdir. Bu ifade şekillerinin özellikle şiir ve müzikle günümüze kadar ulaşmış olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada Yunanistan ile Türkiye arasındaki nüfus değişimi anlaşması sonucunda Anadolu'dan gelip Yunanistan'ın farklı bölgelerine yerleştirilmiş olan Rum mübadillerin, mübadeleyi müzik ve sözlü gelenek üzerinden nasıl ifade ettikleri ele alınmıştır. Yaşanılan mübadelenin başlangıcı ve yerleşilen yerlerdeki sorunların yer aldığı halk ezgilerine "Mübadele Türküleri" adı verilmiştir. Ağıt türündeki eserler de Mübadele kararının duyurulması, evlerin sayılıp tespit edilmesi, yarım kalan hayatların ifadesi, yolculuklarda yaşanılmış ölüm ve diğer ziyanların yer aldığı, iradeleri dışında yerleştikleri yerlerdeki bazı sorunlar ve arkalarında bıraktıkları vatanın hasreti gibi konular ele alınmıştır. Derleme çalışmaları sırasında çoğu mübadil köyünde mübadele türküleri şiir olarak derlenmiş olsa da müzikleri tespit edilememiştir. Bu çalışma da faydalanılan türküler özel bir arşiv olan Thanasis Papanikolau tarafından farklı zamanlarda birinci kuşak mübadillerden yapılmıştır.

İki tanesi uzun hava iki tanesi kırık hava formunda olan Türkçe sözlü türküler, ritmik yapıları ve makam yapıları olarak Türk halk müziğinde karşılaşılabilen yapılarıdır. Ağıt türünde olan bu eserler de kullanılan sözler ise anonimdir. Alan çalışmaları sırasında "Haftadan haftaya gelir gazete" adlı türkünün söz ve müzik olarak varyantları ile karşılaşılmıştır. Neakeseria köyünde Nikolas Papazoglu tarafından söylenmiş olan bir türkü söz ve müzik olarak adı geçen türkünün kırık hava olan varyantına benzemektedir. Bu türkünün sözlerin de mübadele değil seferberlik işlenmiştir, bunun yanında bu türkü makam ve usül olarak yine aynı türkünün bir varyantıdır. Bu durum bize "Mübadele Türkülerinin" oluşumu aşamasında var olan Türkçe sözlü bellekten faydalandığını da göstermektedir. "Değirmenin yolu eteği taşı" ve "Evlerimiz birer birer sayıldı" sözleri itibarı ile birbirleri ile varyantlıdır. Alan çalışmaları sırasında bu türkülerin ne sözleri ne de müzikleri itibarı ile varyantları ile karşılaşılmamıştır. Farklı din ve milletlerden de olsalar da Müslüman Türkler ve Hıristiyan Rumlar başlarına farklı zamanlarda gelen farklı olayları benzer sözlerle ifade etmişlerdir. Bu durum Anadolu'dan taşınan ağıt kültürünün Yunanistan'da da devam ettiğinin anlaşılması bakımından

anlamlandır. Aynı zamanda bu iki toplumun kültürel etkileşimlerinin anlaşılması bakımında da önemli ipuçları vermektedir.

Kaynakça

- Balta, E., & Alpan, A. S. (2016). *Muhacirnâme, Karamanlı Muhacirler için Şiirin Sedası*. İstanbul: İstos Yayın.
- Balta, E., & Çokona, A. (2017). *Stavros Stavrıdi, Anatol Türküleri*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Bruneau, M. (2015). *Küçük Asya'dan Türkiye'ye, Azınlıklar Etnik-Milli Homojenleştirme, Diasporalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chambers, I. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çolak, F. (2015). *Karamanlıca Halk Hikayeleri*. Konya: Kömen Yayınları.
- Doğan, E., & Karahasanoğlu, S. (2017). Yunanistan'da Mübadilliğin Kültürel Simgesi Anadolu Türküleri: Konyalı Türküsü. *Porte Akademik*, 116-133.
- Duygulu, M. (1996). Mahmut Gazimihal. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 477-479). içinde İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Ekici, M. (2008). Türk Halk Kültürü Araştırmalarında Dün, Bugün ve Yarın. *Motif Akademi*, 11-26.
- Faas, D. (2011). Between ethnocentrism and Europeanism? An exploration of the effects of migration and European integration on curricula and policies in Greece. *Ethnicities*, 11(2), 162-183.
- Fidan, S. (2011). Sözlü Kültür- Sözlü Tarih İlişkisi Bağlamında Niş Türküleri. *Turkish Studies*, 6(4), 139-148.
- İbar, G. (2011). Karamanlılar Gidiyor. *Atlas Dergisi*, 84-91.
- Kaplan, A. (2013). *Kültürel Müzikoloji*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Karalidis, K. (2005). *Τσαρική Νιγδικ Καππαδοκία (Çarıklı, Niğde, Kapadokya)*. Atina: Συλλογος Καππαδοκων Μαυρολοφου.
- Kösemihal, M. R. (1937). *Balkanlarda Musikis İlerleyişi*. Ankara: Nümune Matbaası.
- Kuzucu, L. (2015). *Krifçe'den Yeşilburç'a Mübadil Yaşamla*. İstanbul: Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları.
- Morris., C. (2019, Mart 30). *Christian refugees from Asia Minor*. Library of Congress: <https://www.loc.gov/item/2014715695/> adresinden alınmıştır
- Nettl, B. (2005). *The Study of Ethnomusicology: Thirty-one Issues and Concepts*. University of Illinois Press.
- Ortaylı, İ. (2006). Mübadele. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (s. 424-425). içinde İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Örnek, S. (2015). Karamanlı Mübadil Halk Kültürü Bağlamında Neokesaria Köyünde Geçiş Törenleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniv. SBE. Türk Halkbilimi ABD. .
- Öztuna, Y. (2006). *Türk Musikisi Akademik Klasik Türk San'at Musikisi'nin Ansiklopedik Sözlüğü* (Cilt II). Ankara: Orient Yayınlar.
- Taraç, B. (2007). *Akdeniz Müziğinin Türk ve Yunanlı Kökenleri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Tevfik, İ. (2014). *İnsan ve Mekân Yüzüyle Mübadele 1923'ten Bugüne Zorunlu Göç*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret Aş.
- Türk Dil Kurumu Resmi Sayfası*. (2019, Mart 2). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c7c66889f92c3.23205363 adresinden alınmıştır

Kişisel Görüşmeler

Bozoglou, İrini (2019). Epirus-Arta, Kozani Argiros, doğumlu. Baba tarafı Sivaslı, Anne tarafın ise Niğde kökenli. (Mehmet Söylemez'in 05.12. 2018 tarihinde Arta'da İrini Bozoglou ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Göç Türküleri: Yunanistan Mübadilleri Örneği (Songs Of Immigration: Greece Migrants Sample)

Farapoulos, Katina (2018). Gümülcüne-Askites köyü, 1930. Ailesi Kayseri-Ağırnaslı, Müzisyen. Köyde hikaye ve eski türküleri bilen ikinci kuşak mübadil. (Mehmet Söylemez'in 05.12. 2018 tarihinde Askites'de Katina Farasapoulos ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Farasapoulo, Vasilis (2018). Gümülcüne-Askites, 1940 Ailesi Kayseri-Ağırnaslı Emekli, Müzisyen. Köyde hikaye ve eski türküleri bilen ikinci kuşak mübadil. (Mehmet Söylemez'in 05.12. 2018 tarihinde Askites'de Vasilis Farasapoulo ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Karadoniou, Stavroula (2018). Yanya-Neokesaria, 1938. Ailesi Kayseri kökenli, Ev hanımı, köyde hikaye ve eski türküleri bilen ikinci kuşak mübadil. (Mehmet Söylemez'in 05.12. 2018 tarihinde Neokesaria' da Stavroula Karadoniou ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Lazaru, Sipuru (2019). Yanya-Neokesaria, 1950. Ailesi Kayseri kökenli, Emekli çiftçi, köyde hikaye ve eski türküleri bilen ikinci kuşak mübadil. (Mehmet Söylemez'in 05.12. 2018 tarihinde Neokesaria'da Sipuru Lazaru ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Papadopulos, Vasilis (2018, 2019). Kozani-Petrana, Ailesi Kayseri kökenli 1931. Köy kilisesinin korosunda otuz yıl ilahi okumuş, köyde hikaye ve eski türküleri bilen ikinci kuşak mübadil . (Mehmet Söylemez'in 05.12. 2018 ve 27.03.2019 tarihinde, Petarana'da Vasilis Papadopulos ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Papanikolau, Thanasis (2018, 2019). Atina, 1964. Araştırmacı-Yazar, Niğde – Çarıklı kökenli mübadil. Kendi köyünün yaşlılarından derlemiş olduğu türküleri kitap ve cd olarak yayımlatmıştır. (Mehmet Söylemez'in 05.12.

2018 tarihinde Atina’da Thanasis Papanikolau ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Papayorgio, Yorgo (2019) Kozani-Argilos köyü 1928. Ailesi Merzifon-Mahmutlar köyü kökenli, emekli çiftçi. Görüşülen en yaşlı mübadillerden birisidir. (Mehmet Söylemez’in 05.12. 2018 tarihinde Argilos’da Yorgo Papayorgi ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir.)

Papazoglou, Anastasia (2018). Yanya-Neokesaria, 1964. Ailesi Kayseri kökenli , Neokeseria köy derneği başkanı, emekli. (Mehmet Söylemez’in 05.12. 2018 tarihinde Neokesaria’da Anastasia Papazoglou ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

Tolia, Anastasia (2018). Yanya-Neokesaria, 1941. Ailesi Kayseri kökenli, Emekli, köyde hikaye ve eski türküleri bilen ikinci kuşak mübadil. . (Mehmet Söylemez’in 05.12. 2018 tarihinde Neokesaria’ da Anastasia Tolia ile gerçekleştirdiği görüşme notları M.S özel arşivindedir)

